

Порядок формування статутного капіталу акціонерного товариства

Статутний капітал підприємства є одним із найважливіших елементів його власного капіталу. Статутний капітал відображає вартість матеріальних ресурсів, нематеріальних активів, фінансових вкладень і грошових коштів, які засновники і учасники передали у власність або розпорядження підприємству.

Поряд з цим – статутний капітал відображає зобов'язання підприємства перед засновниками і учасниками (в акціонерному товаристві перед акціонерами), на основі яких вони одержують відповідні права. Такими правами є: участь в управлінні підприємством, право на отримання дивідендів, на перепродаж акцій або передачу їх іншими способами, право на погашення акцій у разі ліквідації акціонерного товариства, право на першочергове придбання акцій у випадку проведення додаткової емісії та ін.

Величина статутного капіталу акціонерного товариства фіксується у статуті і підлягає зміні тільки після перереєстрації статуту. Рішення про внесення змін до статуту акціонерного товариства, включаючи ті, що пов'язані з величиною статутного капіталу, приймаються вищим органом управління акціонерного товариства – загальними зборами акціонерів. За рахунок мобілізації коштів у складі статутного капіталу формуються активи підприємства (необоротні й оборотні). Структура активного капіталу визначається засновниками і правлінням акціонерного товариства.

Статутний капітал на першому етапі заснування підприємства формується за рахунок внесків засновників. Такими внесками можуть бути:

- – будівлі, споруди, обладнання та інші матеріальні цінності, цінні папери;
- – права користування, включаючи інтелектуальну власність;
- – грошові кошти, в тому числі в іноземній валюті. Величина вкладу оцінюється в гривнях і становить частку (пай) учасника у статутному капіталі.

Порядок оцінювання вкладів, внесених у формі, яка відрізняється від грошової, визначається установчими документами акціонерного товариства. Для формування статутного капіталу не допускається використання бюджетних коштів, фінансових ресурсів, які отримані в кредит і під заставу. Майно, яке передано засновниками підприємству в процесі формування статутного капіталу, належить акціонерному товариству на правах власності, повного господарського ведення або оперативного управління. Підприємство (якщо інше не передбачено чинним законодавством або його установчими документами) має право продавати, передавати іншим юридичним особам, обмінювати, здавати в оренду, передавати безкоштовно у тимчасове користування або в борг майно, яке йому належить.

Розглянемо приклад формування статутного капіталу акціонерного товариства за рахунок внесків трьох засновників: А, Б і В. Кожен з них здійснює вкладення

до фондів підприємства майна, оцінка якого затверджена зборами засновників (у гривнях); див. табл. 2.1.

Таблиця 2.1. Формування статутного капіталу акціонерного товариства "Дельта" за рахунок внесків засновників

Показники	Оцінка вкладень (грн)		Оцінка вкладень (грн)		Оцінка вкладень (грн)
А		Б		В	
Споруди	350 000	Паливо	12 000	Обладнання	270 000
Станки	80 000	ОВДП	10 000	—	—
Сировина	30 000	Автомобілі	115 000	Права користування	30 000
Права користування	10 000	Кошти	80 000	Кошти	100 000
Всього	470 000		217 000		400 000

За наведених умов величина статутного капіталу становитиме 1 087 000 грн, а частка учасників (у відсотках), відповідно: А – 43,24%, Б – 19,96%, В – 36,84%.

Сума внеску засновника відображає вартість, яку він має отримати у формі акцій акціонерного товариства. Частка у статутному капіталі є основою визначення кількості голосів на загальних зборах акціонерів акціонерного товариства. Якщо засновники передбачають залучати фінансові ресурси не тільки за рахунок своїх внесків, а і з використанням підписки (публічного розміщення), тоді обсяг статутного капіталу зросте, а частка засновників зменшиться. Так, якщо в наведеному вище прикладі за рахунок підписки передбачається здійснити продаж акцій на суму 400 000 грн, тоді величина статутного капіталу збільшиться до 1 487 000 грн. А частка засновників і учасників становитиме: А – 31,61%; Б – 14,59%; В – 26,90%. Інші 26,90% статутного капіталу акціонерного товариства будуть розподілені між учасниками, які придбали акції в процесі проведення підписки.

Формування статутного капіталу акціонерного товариства проводиться згідно з вимогами, передбаченими чинним законодавством. До основних вимог належать такі:

- 1. Статутний капітал акціонерного товариства формується тільки за рахунок випуску і розміщення акцій. Мінімальний обсяг статутного капіталу становить – 1250 мінімальних заробітних плат.
- 2. Статутний капітал формується шляхом розміщення акцій за установчим договором, за підпискою і на фондовому ринку. При цьому засновники повинні бути власниками акцій на суму не менше 25% від величини статутного капіталу і строком не менше двох років.
- 3. До скликання установчих зборів засновники і учасники повинні внести до фондів акціонерного товариства не менше 30% від номінальної вартості акцій, на які вони підписались.
- 4. Якщо акції розподіляються тільки між засновниками (тобто за установчим договором), вони повинні внести в фонди підприємства до скликання установчих зборів не менше 50% від вартості акцій (розрахунок проводиться за номінальною вартістю).
- 5. Акціонер у строки, визначені установчими зборами, але не пізніше року після реєстрації акціонерного товариства, повинен оплатити повну вартість акцій, на яку він підписався.
- 6. Якщо підписка перевищує величину статутного капіталу, засновники можуть відхилити або прийняти зайву підписку.
- 7. Привілейовані акції можуть бути випущені на суму, яка не має перевищувати 25% від величини статутного капіталу.
- 8. Акції не можуть випускатися для покриття збитків, пов'язаних з діяльністю акціонерного товариства.
- 9. Юридична особа може випустити облігації на суму, яка не перевищує трикратного розміру власного капіталу або величини забезпечень, що надаються третіми особами, і тільки після повної оплати вартості всіх випущених акцій. Випуск облігацій в цілях формування статутного капіталу, а також для покриття збитків акціонерного товариства не допускається.
- 10. Вторинний випуск цінних паперів дозволяється тільки після повної оплати всіх цінних паперів, які були випущені підприємством.

Розглянемо окремі положення порядку формування статутного капіталу акціонерного товариства. Припустимо, що засновники прийняли рішення сформуванню статутний капітал сумою 800 000 грн. З них 400 000 грн передбачається залучити за підпискою. В такому разі 50% всіх акцій буде перебувати у власності засновників, а інші 50% – розподіляються між учасниками.

Нехай при проведенні підписки було багато бажаючих і учасники подали заяви на суму 600 000 грн. У такому разі засновники можуть прийняти рішення або про збільшення статутного капіталу до 1 000 000 грн, або про обмеження підписки. Якщо статутний капітал збільшується, то це призводить до зміни частки засновників. Вона зменшиться з 50% до 40%, що не завжди задовольнятиме засновників.

Положення про те, що акції не можуть випускатися в цілях фінансування збитків акціонерного товариства передбачає, що за наявності збитків на балансі

підприємства, додатковий випуск акцій не допускається. Але є виключення із цього правила. При утворенні акціонерного товариства в процесі приватизації, у випадках зміни номінальної вартості акцій без перегляду величини статутного капіталу, при збільшенні статутного капіталу внаслідок індексації основних фондів положення про заборону випуску акцій за наявності збитків не застосовується.

Під час розгляду власного капіталу акціонерного товариства необхідно звернути увагу на такі показники, як неоплачений і вилучений капітал. Неоплачений капітал відображає суму заборгованості учасників за внесками до статутного капіталу. Неоплачений капітал при проведенні розрахунків величини власного капіталу акціонерного товариства має бути враховуваним зі знаком мінус. Вилучений капітал – це вартість акцій, викуплених акціонерним товариством у акціонерів і анульованих. У такому разі величина статутного капіталу зменшується на суму вилученого капіталу.

Розрахунок власного капіталу акціонерного товариства з урахуванням неоплаченого і вилученого капіталу розглянуто в наведеному нижче прикладі:

Статутний капітал (K_c) – 1 500 тис. грн;

Додатковий капітал (K_d) – 200 тис. грн;

Резервний капітал (K_p) – 85 тис. грн;

Нерозподілений прибуток (Π_n) – 120 тис. грн;

Неоплачений капітал (K_n) – 150 тис. грн;

Вилучений капітал (K_b) – 80 тис. грн.

Тоді загальна сума власного капіталу $K_{вл}$ АТ дорівнюватиме 1 675 тис. грн.